

Asia: VN/14704/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Tiivistelmä lausunnon keskeisestä sisällöstä

Vammaisfoorumi on 28 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Kiitämme lausuntopyynnöstä ja toteamme seuraavaa:

Aikuisiällä vammautuvien tai muuten ansiotyönsä työkyvyn menettämisen tai heikkenemisen myötä menettävien henkilöiden asema tulee tämän muutoksen johdosta heikkenemään merkittävästi. Aikuisiällä tapahtuva opiskelu tulee vaikeutumaan, jonka johdosta kuntoutustarpeisiin perustuva uuden tutkinnon opiskelu tulee myös muuttumaan vaikeammaksi. Tämä tulee heikentämään työkykynsä menettäneiden kuntoutujien mahdollisuuksia opiskella, työllistyä ja jatkaa elämäänsä vammautumisen jälkeen.

Nuorten osalta Vammaisfoorumi haluaa muistuttaa koulujen ja vanhempien välisen yhteistyön merkityksestä. Yhteistyötä ja vuoropuhelua tulisi lisätä ja vanhempia kuulla enemmän, ei vähemmän. Vammaisten lasten ja nuorten vanhemmilla on paljon tietoa sekä lastensa tarpeista että heidän kohtaamistaan haasteista oppilaitoksissa. Koulutuksen järjestäjien veloitetta selvittää vanhempien näkemyksiä ei tulisi poistaa laista.

Ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Vammaisfoorumi on huolissaan hallituksen suunnitelmasta vähentää ammatillisen koulutuksen rahoitusta niin, että se kohdentuu aikuisten, jo tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Tämä heikentää aikuisiällä vammautuvien tai muuten työnsä työkyvyn menettämisen tai heikkenemisen myötä menettävien henkilöiden asemaa merkittävästi. Oppivelvollisuuden laajenemisen myötä muiden kuin oppivelvollisten mahdollisuudet opiskella ammatillisissa oppilaitoksissa heikkenivät ja hallituksen esitys tulee entisestään voimistamaan tätä trendiä. Niin vammaisten kuin vammattomien mahdollisuudet opiskella uusi ammatti aiemman ammattitaidon muuttuessa sellaiseksi, ettei sitä enää pysty työelämässä hyödyntämään, heikkenevät. Pitkällä aikajänteellä tämä tulee kasvattamaan työttömyyttä, kun ihmisillä ei ole mahdollisuutta kehittää osaamistaan ja ammattitaitoaan työelämän tarpeita ja omaa työkykyään vastaamaan.

YK:n vammaissopimuksen artikla 24 käsittelee koulutusta. Artiklan mukaan sopimuspuolet tunnustavat vammaisten ihmisten oikeuden koulutukseen. Toteuttaakseen tämän oikeuden syrjimättä ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien pohjalta sopimuspuolet varmistavat osallistavan koulutusjärjestelmän kaikilla koulutuksen tasoilla, uralla etenemisessä sekä elinikäisen oppimisen. Vammaisfoorumi haluaa huomauttaa, että hallituksen esitys tulee vaikuttamaan erityisen negatiivisesti aikuisiällä vammautuvien ja työkykynsä menettävien mahdollisuuksiin kouluttautua uudelleen ja sen kautta työllistyä ja elää täysipainoista elämää. Kaikki eivät täytä ammatillisen kuntoutuksen kriteerejä, tai jos jo ennakoivasti haluaisi aikuisiällä vaihtaa alaa, niin nyt se vaikeutuu, kun opiskelupaikkoja supistetaan. Kaiken kaikkiaan vammaisten ihmisten oikeus koulutukseen vaarantuu.

Vammaisfoorumi ehdottaa, että hallitus rakentaa sellaisen mekanismin tai rahoitusvälineen, jolla vammaisten tai pitkäaikaissairaiden kuntoutustarpeeseen perustuva, aikuisiällä tapahtuva ammatillisen perustutkinnon ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelu ei vaarannu.

Lukiolakia koskevat säädösehdotukset

Vammaisfoorumi on erittäin huolissaan hallituksen esityksestä luopua koulutuksen järjestäjän veloitteesta määräajoin selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. Koulutuksen järjestäjän olisi erittäin tärkeää selvittää kotien näkemyksiä siitä, miten koulutus järjestetään. Erityisesti vammaisten oppilaiden kohdalla vanhempien rooli omien lastensa tarpeiden asiantuntijoina on kriittisen tärkeä, eikä sitä tulisi heikentää millään tavoin.

Vammaisfoorumi haluaa muistuttaa, että oppivelvollisuuden laajentumisen yhteydessä opiskelua tukevat palvelut, kuten henkilökohtainen apu ja kuljetuspalvelut, sekä apuvälineet jäivät vanhempien ja nuoren vastuulle. Koulujen tulisi seurata näiden palvelujen toteutumista yhteistyössä perheiden kanssa. Mikäli perheen vanhemmille on jonkinlaisia kieleen tai kommunikointiin liittyviä haasteita, on vaarana, että he jäävät ulkopuolisiksi opintojen tukitoimia järjestettäessä.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Vammaisfoorumi on erittäin huolissaan hallituksen suunnitelmasta vähentää ammatillisen koulutuksen rahoitusta 100 miljoonalla eurolla ja pelkää, että säästöt tulevat entisestään heikentämään ammatillisen koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia tukea vammaisia opiskelijoita. Vammaisfoorumi pelkää, että säästöjen myötä opiskelijoille tarjolla oleva oppimisen tuki tulee vähenemään ja näin ollen vammaisten opiskelijoiden mahdollisuudet opiskella tulevat heikkenemään.

Muut kommentit

Esitys on ristiriidassa niiden osaamisen tunnistamisen tavoitteiden kanssa, joita viime vuosina on painotettu (muitakin kuin virallisia koulutuksia tunnustetaan ja tunnustetaan opinnoissa), vammaisten ihmisten kannalta erilaiset vaihtoehdot lisäävät mahdollisuuksia löytää oma koulutuspolku ja työllistyä. Tätä ei voida pitää toivottavana kehityksenä.

Vammaisfoorumi haluaa edelleen korostaa kodin ja koulun välisen säännöllisen ja määräajoin tehtävän yhteistyön tärkeyttä ja toivoo, että tätä yhteistyötä kaikin tavoin edistetään.

Ignatius Katri
Vammaisfoorumi ry